șiŭ; când spre pildă te aĭ afla faciă în facie cu Codreanu ce aĭ face?

— I'așĭ ḑice: bine aĭ venit, și l'așĭ pofti să șeaḑă ca să'l vĕḑ bine, căcĭ de mult ard de dorință să daŭ ochĭ cu acel groasnic haiduc.

— Și n'aĭ tremura? întrebă Cuza.

— Nu, rĕspunse cu siguranță gasda.

— Te prinḑĭ?

— Mĕ prind.

— Pe ce?

— Pe ce oĭ vrea.

— Nu te prinde cocoane că pierḑĭ, rĕspunse bucuresceanu vorbareț rar și apăsat; Codreanu are fiorĭ, amețesce capul, întunecă creeriĭ și îțĭ pierde cumpĕtul.

— Vie, chiar într'acest minut daca se poate, și vețĭ vedea că nu 'mĭ pasă de el, strigă Catargiu cu semenție.

— Ia sĭ lăsăm aste vorbe cobitoare, strigă Jora înfiorânbu-se, că nu sunt de petrecere și de veselie, ci înfurnică trupul de surda. Ne am adunat să petrecem, să petrecem dar; ḑi cioară din vioară că am foc la inimioară și trăiască veselia.

Astă diversiune venită la timp schimbă șirul convorbireĭ și îl aduse pe o pantă maĭ veselă și maĭ potrivită cu o petrecere, ast-fel că peste douĕ ore boeriĭ adormiră pe sub masă, în cât slugele cu mare greutate iĭ ridicară și iĭ transportară pe la iatacurĭ unde 'ĭ culcară îmbrăcațĭ cum eraŭ.

Când să se crape de ḑiuă dormeaŭ toțĭ din casă până chiar și slugile și lăutariĭ, căcĭ nimenĭ nu părăsise Golășei într'acea noapte; pe la îngânatul ḑileĭ cu noaptea, unul din boeriĭ bucuresceni, acela care păruse de cu noaptea că era maĭ beat, adică cel ce vorbise pe când ceĭ alțĭ nu ḑicea nicĭ mălc, ridică capul în sus,

se ridică binișior din pat, se duse în cămara de alăturĭ, clătină ușor pe ceĭ treĭ camaradĭ aĭ săĭ care se desceptară tot așa de lesne, eși împreună cu eĭ din cămările lor numaĭ în meșĭ, colindară toate iatacurile, luară de la brîurile tuturor boerilor pistoalele, cuțitele și iataganele ce aveaŭ înfipte în brâŭ, trecură în cămara boeruluĭ, îl desarmară și pe el, luară din pereții caselor câte arme găsiră, descuiară ușile esterioare, trecură apoĭ la slugĭ care dormeaŭ dușĭ prin cămările de jos, iĭ legară pe toțĭ cobză, și după ce le proțăpi gurile cu o îndemânare așa de mare în cât nicĭ unul nu se desceptă până ce nu se vĕḑu proțăpit, era și vinul de vină, legară și pe lăutarĭ, deschise după aceia ferestrele de la iatacul boeruluĭ și le dete de perete. Ceĭ treĭ mosafirĭ tăcuțĭ rĕmase sub ferestre, iar vorbarețul intră singur singurel în casă, legă cu o ușurință vrednică de mirare câte unul unul pe toțĭ mosafiriĭ, și după ce le proțăpi și lor gurele, iĭ luă în vânjoasele sale brațe câte unul unul și iĭ transportă în iatacul gasdeĭ înșirîndu-ĭ pe sofale ca pe nisce burdușe de unt-de-lemn fără ca măcar unul să se descepte.

După ce le dădu toate gata, făcu celor de la fereastră semn să intre în întru, și după ce 'ĭ vĕḑu în casă, se furișă împreună cu eĭ, ăumblând în vîrfurile degetelor în cămările lor, lepădară repede hainele boerescĭ și le aruncară pe sofale, lepădară și lungile lor bărbĭ și rămase rașĭ ca burta de somn afară de vorbărețul care avea barbă măruntică bălană căruntă care seamăna cu a luĭ Codreanu ca două picăturĭ de apă. Remâind în hainele ce purtaŭ pe de desupt care eraŭ leite haine haiducescĭ, înfipse la brâul de curea toate armele ce purtase în brâul de taclit boeresc, scoase de sub căptușeala ișlicilor câte o căciuliță de hârșie scițĭ colea haiducească, pe care o puse cam pe sprânceană; după aceia eși din casă, treĭ se

duse iarăşĭ afară ca să se pue sub cele treĭ ferestre deschise şi cel pe care l'am semuit cu Codreanu, de unde să nu fi fost? intră în cămara luĭ Catargiu.

P'atuncĭ nu se pomenea paturĭ cu polog saŭ măcar cu rezemătorĭ de lemn scump orĭ de metal poleit ca a-cum; boerul ca şi mojicul dormea pe divanurĭ mărunte înconjurate de treĭ părţĭ cu perne moĭ, fără perdea, fără nimic, şi se învelea numaĭ cu plapăma, ast-fel că acel ce dormea deşteptându-se putea să vadă în casă de la prima aruncătură de ochĭ în toate părţile fără săĭ împiedece vederea vre-un obstacol. Codreanu, căcĭ în adevĕr el era, cum intră în cămara gasdeĭ sale, se apropie de pat, scutură uşiure pe dormind şi rĕmase drept ca o statue în faţa patuluĭ. Catargiu care avea somnul uşiure, cu toată îngreunarea beţieĭ deschise ochiĭ, iĭ roti în jurul sĕŭ cu mirare si apoĭ tresări sperios, se ridică repede în capul oaselor, se frecă la ochĭ credindu se încă jucăria vre-un vis şi pe urmă se uită prin casă maĭ mult cu mirare de cât cu spaimă, căcĭ ceia ce vedea semĕna maĭ mult cu un basmu din o mie şi una de noptĭ de cât cu aievea.

— Aĭ dorit să vedĭ pe Codreanu, dise haiducul cu un ton rar şi limpede încât rĕsuna casa toată, iată-mé, am venit.

Catargiu fără să dică nimic şi fără să pară că se îngrozea de ceia ce audi, puse mâna la brîŭ şi apoĭ o îndreptă repede spre perete.

— Caţĭ armele? esclamă haiducul rînjind; de surda te ostenescĭ, căcĭ armele ţi-le am luat eŭ maĭ din vreme.

— Alecache, Alecache, strigă gasda cu un ton răguşit dar sigur şi apăsat.

— Iţĭ chemĭ oameniĭ? adaose haiducul, eĭ sunt le-

gaţĭ şi proţăpiţĭ ca şi prietenii D-tale care zac colo pe sofa.

— Dac'a e aşa, omorîţi-mĕ dar nu mĕ chinuiţĭ mult, căcĭ e de surda, rĕspunse Catargiu cu ton hotărîtor.

— N'am venit să te omor, ci să facĭ de ceva banĭ, replică haiducul.

— N'aveaĭ nevoe d'atâtea spaime ca să deschidĭ punga mea; na cheile şi ia cât vreĭ din acea ladă ferecată, rĕspunse boerul aruncând la picioarele haiducului un smotoc de cheĭ.

— N'am venit nicĭ să 'ţĭ iaŭ baniĭ, ci să te fac să cunoscĭ putearea mea, replică Codreanu lăsând cheile jos unde căduse.

— 'Ţĭ aĭ perdut vremea de geaba, căcĭ eŭ nu m'am îndoit de ea nicĭ o dată, rĕspunse boerul cu sânge rece.

— N'am venit nicĭ pentru asta, ci să te fac să sciĭ ce este frica.

— Nu veĭ isbuti.

— O să vedĭ.

— Cearcă.

— Aduceţĭ băeţĭ fiarele şi aprindeţĭ focul.

Unul din ceĭ treĭ haiducĭ de la ferestre sări în casă, scoase de la brâŭ o lămpuliţă de spirt şi maĭ multe fiare ascuţite şi cu forme ciudate, şi după ce aprinse spirtu le puse d'asupra fitiluluĭ lămpeĭ care le roşi pe dată.

— Găteşte-ţĭ peptul că am să'ţĭ ard cărnurile boerule, dise haiducul apropiind de boer fiarele fumegânde.

Boerul întoarse capul încolo dar nu se clinti din loc.

— Se vede că focul nu te sperie, strigă haiducul aruncând fiarele cât colo fără a le întrebuinţa; aĭ şi dreptatea, aĭ fost soldat; ia să vedem alte chinurĭ te lasă tot aşa de nepăsător? Aduceţĭ cleştele cu care

să'ĭ smulgem unghile, și țepele pe care să i le vârâm între degete, și plumbul pe care să il turnăm topit pe pântece.

Ceĭ alțĭ doĭ haiducĭ săriră la rândul lor în cămară și întinse pe parchet groasnicele instrumente de tortură. Tocmaĭ atuncĭ se desceptară și ceĭ alțĭ mosafirĭ, carĭ vědênd spectacolul înfiorător ce se desfășiura inaintea ochilor lor, cu tot călușul ce le proțăpea gura începură să umple casa de nisce țipete de fiare sălbatice.

— Ia lasă secăturile, dise Catargiu, și staĭ colea pe pat lângă mine sě mě uit la tine, că de mult doream să te věd și să te cunosc.

Codreanu mirat de atâta ne temere iĭ dete ascultare, și spre marea mirare a încălușaților, se aședă lângă el pe marginea patuluĭ.

— Sciŭ că eștĭ îndrăsneț! dise Catargiu cu familiaritate.

— Nu te întrec pe ighemonia ta.

— Pe unde aĭ intrat?

— Pe poarta cea mare și pe ușile din faciă.

— Diua nămieaza mare; nu este așa? Acum te cunosc, vě cunosc, pe câte patru; sunteţĭ boeriĭ din Bucurescĭ intrațĭ în casa mea cu o scrisoare plăsmuită a luĭ Nicolache Văcărescu; sciĭ că plămuescĭ bine scrisorile strĕine?

— Nu sunt eŭ meșteru, ci acest băenatndru care a fost grămăticu luĭ Vrăbiescu din Craiova, rĕspunse Codreanu arătând pe unul din camaradiĭ luĭ.

— Dar scițĭ că sunteţĭ și dibacĭ cum n'am maĭ vědut? patru inșĭ să lege cobză douĕ-decĭ de slugĭ, un taraf de lăutarĭ și șiase mosafirĭ; patru-decĭ de suflete de voinicĭ tot unul și unul! Bravo, aferim voă.

— Doreaĭ să mě vedĭ ast-fel cum sunt și cât pot, rĕspunse Codreanu cu modestie.

— Bine aĭ făcut, şi să scii că am să ţiŭ minte multă vreme giumbuşiŭ ce 'mĭ aĭ jucat, şi la nevoe pot să-ţĭ fiŭ de mare ajutor. Na ast inel spre semn de prieteşug şi pleacă d'aci fuga că s'a făcut ḑiuă şi poţĭ să te primejduescĭ.

Codreanu îĭ sărută mâna cu transport, sări pe feréstră împreună cu tovarăşiĭ sĕĭ, deschise porţile şi dispăru într'un crâng unde 'l ascepta căluşaniĭ sĕĭ.

— D'ar fi ast-fel toţĭ boeriĭ, ḑise Codreanu încalecând, n'ar maĭ fi haiducĭ în ţară.

O oră şi maĭ bine perdu Catargiu spre a desferica aceia ce ferecase Codreanu în câte-va minute.

VI

STÂNA DE LA SLOINA

Stânele nenumĕrate care de când e pe lume ţeara Romănească populează sghiaburilor munţilor şi înaltele lor culme, pe timpul haiduciei eraŭ obicinuitele aprovisionătoare ale păunaşilor din codru. La stâne alerga voinicul când se simţea strimtorat de poteră şi nu se putea coborî în vale ca să'şĭ procure merindă, la stână năzuia levintul când foamea 'l incolţea şi potera îl strâmtora, la stână găsia refugiŭ şi atuncĭ când chimirul era sec şi puşca ruginită. Baciĭ stânelor nu se supăraŭ de loc de astă năzuinţă; din potrivă se bucuraŭ căcĭ o credeaŭ ogurlie şi norocoasă, şi alegeaŭ mielul cel maĭ gras, berbecul cel maĭ falnic şi cărlanul cel maĭ de frunte,fără să ceară lăscae frântă şi fără să primească a i-l da înapoĭ. Daŭ cu bucurie ciobaniĭ astă contribuţie voluntară, căcĭ şi haiduciĭ la rândul lor îĭ ocroteaŭ şi le apăraŭ turmele de devastările lotrilor de peste munte şi de lăcomia zabieţilor stăpânireĭ.

Eraŭ însă şi escepţiĭ într'aceste regulĭ generale, maĭ cu seama când se întâmpla ca baciul să fie ungur. Atuncĭ haiducul nu maĭ cerea ci lua, nu se maĭ ruga ci poruncia, nu se maĭ împrumuta ci jefuia, şi foate adesea se încingea lupte cârcene între ciobanĭ şi hai-

ducĭ, căcĭ lupta pentru esistență schimbă pe om în fiara cea maĭ sĕlbatică.

In muntele Sloina se întâmplase să fie un asemenea baciŭ. Sloina e unul din munțiĭ Vranciĭ pe unde Codreanu se găsea maĭ adesea conăcit și stâna unguruluĭ Mihali era foarte adesea visitată și pusă la bir de vestitul haiduc.

Săcuiul îșĭ da birul în mieĭ, brânză și lapte, dar nu da de loc cu voe bună, ci tot d'auna cărtea, tot d'auna înjura între dințĭ și nu se executa de cât de silă, căcĭ n'avea încotro și se temea să nu peardă un boŭ pentru un oŭ.

In sufletul sĕŭ nu era aprins focul cel sacru al iubireĭ de țară, în inima sa nu ardea dorul d'avedea dăinuind și înmulțindu-se aștĭ unicĭ soldațĭ aĭ neatârnăriĭ românescĭ, șĭ dorul sĕŭ nu era pornit spre binele și fericirea țĕreĭ care 'l hrănea, pentru că el nu era Român ci venetic. Din potrivă el dorea să vadă Țara Românească cât se póte maĭ umilită, maĭ smerită, maĭ subjugată, căcĭ era ungur, și ungurul a urît pe român și 'ĭ-a dorit réul de când e lumea. De aceia punga luĭ Mihaiŭ nu se desfácea cu bucurie când cerea Coderanu și da din vite tot ce avea maĭ prost și maĭ slăbănog în târlă.

Codreanu de o cam dată tăcu și luă ce' i se dete, dar vădênd și vădênd că ungurul să îndărătnicea din di în di și îĭ arunca înjurând tot ce era maĭ prost și maĭ de lepădat, atuncĭ schimbă tactica, îngroșă glasul și 'l făcu să cunoască cine era și că haiducul nu prea știa să glumească.

Intr'acea vreme dușmaniĭ luĭ nu staŭ de loc cu mânele în sin; Pavlache Loghiapopulo care se jurase cum e maĭ rĕŭ d'a-'ĭ veni de hac, ostenind d'a 'l tot urmări într'una fără de folos, se hetărî să schimbe tactica și să caute un prilej priincios ca să 'l prindă

la largul sĕŭ și la strimtul luĭ, prin ajutorul uneĭ curse întinse cu dibăcie.

Ca să'șĭ ajungă la scop iĭ trebuia un complice și acel complice trebuia să fie dintr'aceia de care haiducu se apropia fără de teamă saŭ bănuială.

El nu era de geaba poterașiŭ, el știa toate apucăturile haiducilor și toate obiceiurile lor; știa prin urmare și prin ce mijloc se aprovisonaŭ eĭ; se îmbrăcă dar în haine de negustorașiŭ, și încălecând pe rabla luĭ de cal, apucă potecele munților și se puse să colinde toate stânele, începând de la Cloșianĭ spre Mihăilenĭ, sub pretext d'a strânge unt pentru Țarigrad, dar cu gândul d'a-șĭ găsi vre-un complice printre Ungurĭ,care de sigur eraŭ nemulțumițĭ.

Prin Oltenia dădu de urma oamenilor luĭ Ghiță Cătănuță care avu ceva maĭ târḑiŭ un sfrêșit din cele maĭ tragice; prin munțiĭ Argeșiuluĭ, Musceluluĭ, Dâmboviţeĭ, Ilfovuluĭ, Vlasceĭ, Prahoveĭ și Buzĕuluĭ dădu de urma cetașilor luĭ Tusu ale căreĭ isprăvĭ le-am descris în nuvela întitulată Tunsu haiducu, și tocmaĭ când intră prin sghiaburile munților Râmniculuĭ și ale Vranceĭ, tocmaĭ atuncĭ începu să miroasă că a intrat în adevĕrata stăpînire a luĭ Codreanu. D'aci încolo deschise maĭ marĭ ochiĭ, făcu maĭ largĭ urechile și fu cu maĭ multă băgare de seamă căcĭ se apropia de cuibul lupuluĭ. De la Românĭ n'află mare lucru, pot ḑice nimica toată, și p'aci p'aci era să piarḑă nădejdea de a-'șĭ găsi omul și d'a pleca fără de ispravă, dar când sui coasta munteluĭ Sloina și dătu cu ochiĭ de Mihaiŭ bacĭ, atuncĭ îșĭ luă seama și ḑise cu bucurie întru sine :

— Am dat peste ce am cătat.

Ungurul era foarte cătrănit pe Codreanu, căcĭ haiducul iĭ luase de cu seara laia cea maĭ bucălae, și bufnea și înjura curat unguresce, în cât pucin iĭ tre-

buia grecului ca să'l atragă în partida sa și să facă din el un complice de poruncealā după pofta inimeĭ sale. Ce vorbiră eĭ, ce plăsmuiră și ce alcătuiră nu pot să sciŭ, căcĭ vorbiră între eĭ așa de încet în cât nicĭ adierea zefiruluĭ nu putu să le fure măcar o șioptă; sciŭ numaĭ că grecul se coborî în Vrancea foarte vesel și mulțumit.

Dece ḑile și maĭ bine Codreanu nu maĭ dătu pe la Sloina, căcĭ ochiĭ îĭ luceaŭ printr'altă parte și voinicia îl mâna p'auirea, dar a un-spre-ḑecea ḑi cam după nămiezĭ se auḑi fără de veste codru aulind d'o doină duioasă cântată din frunḑă și înpreună cu cântecul se vĕḑu urcând poteca Codreanu ḑicênd din frunḑă un cântec de dor.

Cum auḑiră acest cântec voinicesc, câniĭ începură să urle, oile să behee, măgariĭ stâneĭ să sbiere și ciobaniĭ să 'șĭ facă cruce și să dea dosul prin bungetul de mesteacăn, precum făcea orĭ de câte orĭ îl auḑea că vine, căcĭ așa dăduse poruncă căpitanul spre a nu fi cunoscut de toțĭ derbedei. Numaĭ Mihaiŭ baci rĕmase pe loc în ușea comarniculuĭ stâneĭ reḑemat în durda sa cu măciulia ferecată cu oțel.

— Bună ḑiua Mihaiŭ baciŭ, ḑise haiducu scoțând frunḑa din gură și căciula din cap.

— Iurechet, rĕspunse baciu cu ton ursuz.

— Ce maĭ alabala p'aciĭ pe la voĭ?

— Nimic, rĕspunse ciobanul cu acelașĭ ton.

— Dar ce aĭ de escĭ așa de zaif măĭ vere Mihaiŭ?

— Ce am ce n'am nu e treaba ta, rĕspunse Mihaiŭ întorcêndu-ĭ spatele și intrând în covergă.

— Dar de unde sciĭ tu că nu? întrebă haiducul intrând în tinda covergiĭ.

— Doar nu escĭ vraciŭ.

— Dar ḑe unde maĭ sciĭ? ce aĭ pe cine-va bolnav în stână?

— Ighen; taica al meŭ a venit în ţară beteag.

— Ia să 'l vĕd, şi numaĭ de cât generosul haiduc intră în covergă şi se îndreptă spre unicul pat care se afla în fundul stâneĭ lapteluĭ, şi în care dări ghemuită ofiinţă omenească. Abia însă făcu douĭ paşĭ, şi de odată baciul de la spate ĭĭ sări în cârcă, bolnavul din pat se sculă dintr'o săritură teafăr şi sănătos şi 'l apucă de gât, şi amândoĭ se opintiră ca să'l restoarne în pat. Codreanu însă nu era dintr'aceĭ ce se doboară aşa lesne, nicĭ avea gâtlejul atât de delicat ca să se sugrume pe dată. El se smăicĭ numaĭ cu o sguduitură de cel din spate, şi după ce-l aruncă cât colo la pământ, nu perdu vremea, ci până să se desmeticească, ridică pumnul sĕŭ de fer în sus, îl lasă să cadă apăsat în obrasul adversaruluĭ din faciă drept între ochĭ, încât îl podidi sângele şi pe gură şi pe nas, şi într'o săritură eşi din covergă şi se repedi în jos spre vale cu o impetuositate vijelioasă.

— Ne a scăpat tâlharul? strigă ungurul cu ciudă.

— E vina ta că nu l'aĭ miruit cu ghioaga, rĕspunse Pavlache Loghiapopolo ştergându-şĭ sângele cu o basma roşie.

— Nu'mĭ a fost îndemână.

— Lasă că vremea nu e perdută; sciĭ vr'un drum maĭ drept de cât poteca vitelor?

— Sciŭ o cărărue de picior prin mijlocul bungetuluĭ.

— Putem să'ĭ eşim în cale?

— Fără dor şi poate.

— Aide după el, că'ĭ fac eŭ de petrecanie.

— Aide că în pădure durda mea nu face greşiŭ, şi plecară ca nisce săgeţĭ şi se coborâră ca nisce bolovanĭ de piatră pe muchea munteluĭ spre prăpăstia adâncă acoperită cu mesteacănĭ.

Codreanu apucase pe poteca pe care venise, şi fu-

gea, fugea cum fuge omul de vr'o primejdie. Pe la rĕscrucea Paltenuluĭ însă iată că se întâlni cu turma de oĭ a baciuluĭ care suia coasta ca să meargă la ţarcurĭ pentru a fi mulsă.

Codreanu roti ochi prin turma toată şi apoĭ să năpusti ca o vijelie, risipi tóte oile şi ciobaniĭ ca o merţă de meiŭ, apucă de ciochine berbecul cel maĭ grăsun, şi aruncându-l în cârcă o rupse d'a fuga pe potecă în vale.

In deşert ciobaniĭ începură să chiue şi să asmuţe càiniĭ, în deşert càiniĭ se năpustiră spre el furioşĭ şi începură să se dea la picioare căcĭ el fugea ca un nebun cântând şi chiuind ca un voinic ce era. Veselia luĭ însă nu ţinu vreme lungă, căcĭ la piciorul Sloineĭ, ḑări prin copacĭ douĕ matahale negre, care se îndreptaŭ spre el furişindu-se pe după copacĭ, şi numaĭ de cât mirosi că ce era nu era bine, şi că acele matahale nu hrăneaŭ gândurĭ bune pentru el.

Cu tóte acestea el merse înainte, căcĭ nu era dintr'aceia ce ocolesce primejdia, şi 'şĭ îndreptă paşiĭ spre cele douĕ matahale suspecte, ce o eşi să iasă. N'asceptă multă vreme, căcĭ la o bătae de puşcă eşi din pădure o scântee, şi un glonţ însoţit de o bubuitură formidabilă începu să fluere prin vĕsduh. O clipă după aceia Codreanu simţi în coşiul peptuluĭ o sguduitură puternică şi o durere vie ca cum l'ar fi înpuns cine-va cu vârful unuĭ baston. El puse mâna şi scoase din mijlocul peptuluĭ un glonţ cât aluna care găurise cojocelul sĕŭ cel înflorit şi se turtise în plataşca de oţel ce purta pe sub cojoc.

— Aleleĭ Mihaiŭ bacĭ ? strigă el atuncĭ din adâncul rărunchilor, ne om întâlni noĭ la pârloage, şi numaĭ de cât cârmi la dreapta, se năpusti în budgetul de pădure, făcu o săritură din vârfu stânciĭ într'un negru adânc, şi dispăru în negura prăpăstieĭ.

— L'a luat dracul! strigă Ungurl sărind radios de bucurie din crângul de ienupere după care era ascuns.

— Nu striga osana, replică grecul făcând și el asemenĭ, căcĭ nu cunoscĭ cine e Codreanu.

— D'ar fi însușĭ tartorul tot a crăpat, căcĭ astă prăpastie e adâncă șĭ plină de stâncĭ ascuțite.

— Am să văd, respunse Pavlache năpustindu-se și el în negura prăpăstieĭ.

VII

CODREANU AMORESAT!

Prăpastia în care se aruncase Codreanu era adâncă și întunecoasă, dar nu atât cât credea baciul Mihaiŭ, ast-fel că haiducul după ce făcu un salt în gol, se pomeni căḑut de la o înălțime de aproape treĭ stânjenĭ într'o poiană strimtă și maĭ rotundă, pardosită pe jos cu un strat gros de putrigaiŭ și frunḑă uscată care năbuși sgomotul căḑăturiĭ și 'l împiedică de a'șĭ frânge picioarele și jungheṭura saŭ d'a suferi cea maĭ mică durere. Aceasta poiană era invisibilă pentru ceĭ ce se coboraŭ pe poteca Sloineĭ, din causă că marginea sa superioară, era formată de bolovanĭ de stâncĭ, spânzurațĭ orisontal d'asupra abisuluĭ, și de o pânḑă ne pătrunzibilă de ienupere și ederă ce crescuse perie printre rosurile pietrelor, și atârnaŭ în jos și se împleteaŭ una de alta de nu pătrundea jos nicĭ cea maĭ slabă raḑă de soare.

De sub peretele de piatră ale acelor stâncĭ țișneaŭ maĭ multe șipote de apă ca cristalul, care se strecuraŭ pe sub stratul de mușchiŭ și frunḑe uscate și se împreunaŭ într'un sghiab săpat ceva maĭ în jos în teiul de piatră spre a forma de o cam dată un pârâuleț repede și ceva maĭ departe un torent furios. Albia aceluĭ torent, cu toate obstacolele ce o acopereaŭ

VII

CODREANU AMORESAT!

Prăpastia în care se aruncase Codreanu era adâncă și întunecoasă, dar nu atât cât credea baciul Mihaiŭ, ast-fel că haiducul după ce făcu un salt în gol, se pomeni căḑut de la o înălțime de aproape treĭ stânjenĭ într'o poiană strimtă și maĭ rotundă, pardosită pe jos cu un strat gros de putrigaiŭ și frunḑă uscată care năbuși sgomotul căḑăturiĭ și 'l împiedică de a'șĭ frânge picioarele și junghetura saŭ d'a suferi cea maĭ mică durere. Aceasta poiană era invisibilă pentru ceĭ ce se coboraŭ pe poteca Sloineĭ, din causă că marginea sa superioară, era formată de bolovanĭ de stâncĭ, spânzurațĭ orisontal d'asupra abisuluĭ, și de o pânḑă ne pătrunzibilă de ienupere și ederă ce crescuse perie printre rosturile pietrelor, și atârnaŭ în jos și se împleteaŭ una de alta de nu pătrundea jos nicĭ cea maĭ slabă raḑă de soare.

De sub peretele de piatră ale acelor stâncĭ țișneaŭ maĭ multe șipote de apă ca cristalul, care se strecuraŭ pe sub stratul de mușchiŭ și frunḑe uscate și se împreunaŭ într'un sghiab săpat ceva maĭ în jos în steiul de piatră spre a forma de o cam dată un rîuleț repede și ceva maĭ departe un torent furios.

Albia aceluĭ torent, cu toate obstacolele ce o acopereaŭ

cu toți buștenii cât butia căduți d'a curmedișul sĕŭ de putredițiune, și cu toți bolovanii cât casa deslipiți din munte și prăvăliți în matca luĭ, tot servea drept un drum maĭ lesnicios și maĭ sigur pentru drumețul rătăcit de cât dedalul de poteci de vite ce'i încrucișea malurile în toate direcțiunile. Codreanu care făcuse atâta experiență cu drumurile prin munte și pădure, alese astă cale și se hotărî a se scoborî împreună cu apele Irîulețuluĭ, cu încredințare că maĭ curând ori maĭ târdiŭ, înfruntând oare care dificultăți și făcând oare-care ocolurĭ, va reuși să iasă la un luminișiŭ cunoscut.

După un umblet din cele maĭ pericoalose în care 'șĭ puse de nenumărate orĭ viața în primejdie, Codreanu se vĕdu în fine la un luminișiŭ și dări la lumina soareluĭ apuind o câmpie mănoasă brăsdată cu limbĭ de pădurĭ și maĭ multe sate și locuințe isolate aruncate icĭ colo pe câmpie la oare care dspărtare de poalele munților, și rămase înmărmurit de mirare căcĭ nu cunoscea de loc unde se afla. Ce era de făcut? să se coboare în vale și să intre în un sat necunoscut, cu hainele jerpelite pe el de mărăcinii copacilor și cu picioarele jupuite și sgâriate de colțurile de piatră și de cojile buștenilor peste care sărise, nu'ĭ venea la socoteală de teamă să nu fie bănuit de cine-ve și trădat poterașilor; să se întoarcă înapoĭ și să se orienteze în pădure ca să dea de un drum cunoscut iar nu'ĭ venea la socoteală, căcĭ coasta ce coborâse nu era pădure ca toate pădurile, ci un deal plin de scorburĭ și prăpăstiĭ ocolite de potecĭ care se încrucișiaŭ și se împleteaŭ una cu alta de nu maĭ puteaĭ să le daĭ de căpătâiŭ; fu dar nevoit să stea ascuns după un stufișĭ până ce soarele apuse, și îndată ce înmurgi eși din pădure și se îndreptă într'o doară spre lumina cea maĭ apropiată care era chiar în marginea pădureĭ.

Când ajunse în preajma aceleĭ luminĭ se vĕdu

înaintea uneĭ cârciumioare şi i se păru că nu se maĭ găsea în locurĭ necunoscute. O amintire confusă îĭ spuse c'a maĭ vĕḑut acea cârciumioară şi ca să se încredinţeze ridică clanţa şi intră în întru.

Atuncĭ nu maĭ rĕmase în îndoială că în adevĕr maĭ visitase acea cârciumă, căcĭ surprisa cea maĭ neaşteptată şi maĭ plăcută i se înfăţişă înaintea ochilor sub figura uneĭ femeĭ frumoase ca o poveste din o mie şi una de nopţĭ, care, cum îl zări, scoase din pept o esclamaţie de bucurie şi sări înainte-ĭ să'l priimească ca pe o fiinţă dorită şi de mult asceptată. Ba ceia ce este maĭ mult auḑi că'l chiamă chiar pe nume.

Codreanu nu se supĕră c'a fost chemat pe numele sĕŭ căcĭ cârciuma era de tot goală şi cârciumăreasa singură, dar se miră foarte vĕḑêndu-se aşa de bine cunoscut şi primit într'un mod atât de favorabil de către o femee pe care o vĕḑuse abia o singură dată, care în aceia dată, il primise cât se poate de rece.

— In sfîrşit dete sântul de rupseşĭ pedica! ḑise ea radioasă de bucurie, şi te ţinuşĭ o dată de făgăduiala ce 'mĭ aĭ dat când plecaşĭ de aci în haine de ţigan.

— Mĕ iartă dragă Şianto că te-am uitat, uitate-ar relele, rĕspunse haiducul strêngând uşurel mâna ce 'ĭ întinsese cârciumăreasa; căcĭ potera e de vină că nu maĭ mĕ lasă în pace.

— Dacă 'ţi aşĭ fi fost o drăguţă nu m'aĭ fi uitat şi 'ţi aĭ fi bătut joc de poteră, nu este aşa? ḑise Şianta, căcĭ ea era; aşa e că aĭ fi venit daca m'aĭ fi iubit? adăogă ea neteḑându-ĭ mâna ce ţinea in mănuşiţile eĭ de cocoană şi strângêndu-le cam tăricel.

— Drăguţă! să-ţĭ spun drept; sunt om de patruḑecĭ şi cincĭ de aniĭ şi cu toate aceste până acum n'am iubit de când sunt şi nicĭ nu sciŭ ce e iubirea, ḑise Codreanu cu un ton conveingĕtor.

— Eĭ tacĭ! adevĕr grăescĭ? esclamă Şianta radioasă, n'aĭ iubit până acum pe nimenĭ şi nicĭ nu sciĭ ce e iubirea?

— Nu, respunse haiducul fără de ocol; n'am avut îndestulă vreme ca să mĕ gândesc la asemenĭ copilăriĭ.

— Copilăriĭ! strigă cârciumăreasa cu ciudă, copilărie e dragostea? aşa credĭ d-ta? ia te uită în ochiĭ meĭ nenişorule şi vedĭ lucru copilăresc e d'a-ţĭ scălda vĕdul în asemenea căutătură învăpăiată care scapără scânteĭ de plăcerĭ ne închipuite şi face pe om să guste fericirĭ neasemĕnate? Copilărie e d'a te alinta pe asemenea braţe, leagăn de desfătare, şi a'ţĭ rezema capul pe asemenea sîn, comoară ne secată de desmerdărĭ cerescĭ? Copilărie e d'a se confunda două suflete într'unul şi d'a se topi două inimĭ la o laltă de focul mistuitor al dragosteĭ? E copilărie acea flacără cerească care schimbă pe om în D-deŭ şi 'l răpesce din mijlocul ticăloşielor lumescĭ spre a'l strămuta în slava cerurilor? Aida de, adacse ea apropiindu-se de el şi învăluindu-l cu o căutătură provocătoare şi plină de foc; uită-te de! cearcă de! aruncăte o dată şi tu în braţe de femee şi vedĭ daca e saŭ nu copilărie.

— Fugĭ ispită, esclamă Codreanu retrăgêndu-se spre uşe şi cutremurându-se, căcĭ se simţea coprins de un fior magnetic; lasă-mĕ în pace şi nu mĕ scoate din fire.

— Şi pentru ce voinice? întrebă cârciumă reasa pătrundêndu-l ca cu o săgeată cu căutătura sa cea aţâţătoare; ce tu nu escĭ flăcăŭ? nu escĭ bărbat? n'aĭ şi tu sânge în vine şi trupşior care să simţă ce este fericirea pe pământ?

— Fugĭ d'aci muere că 'mĭ facĭ groază.

— Groază eŭ?

— Da, dragostea a perdut pe sĕrmanul Bujor.

— Te înşelĭ: nu dragostea ci nestatornicia a perdut pe căpitanul tĕŭ; el n'a iubit numaĭ o femee, şi pe care, a iubit a amăgito. D'aia l'a pedepsit D-ḑeŭ.

— De aia aşa e, cam aĭ dreptate musmură Codreanu oftând.

— Din potrivă drăguţa luĭ l'a scăpat din miĭ de primejdiĭ, s'a jerfiit pentru el şi chiar a murit pentru el.

— Aşa e, murmură din nuoŭ Codreanu iarăşĭ suspinând; săraca muri acum un an călugurisă Agapia.

— Drăguţa pentru un haiduc e o comoară nepreţuită, o tovarăşe ne mituită, un ajutor fără de seamăn; de aceia iubesce băete, iubesce fără îndoială, iubesce fără sfială, dar iubesce numaĭ o femee şi D-ḑeŭ te va ajuta.

— Eŭ nu cunosc pe femeĭ şi pân'acum am fugit de ele, murmură Codreanu cam confus; de unde vreĭ să sciŭ cum să iubesc şi cum să'mĭ aleg o tovărăşiţă vrednică de mine şi potrivită cu starea mea.

— Codrene, ḑise Şianta aruncându-ĭ din noŭ căutătura sa cea provăcătoare: vreĭ să'ţĭ vorbesc pe şleaŭ ca o prietenă bună şi cu inimă curată?

— Vorbesce, rĕspunse Codreanu iarăşĭ confus, căcĭ nu putea să 'şĭ dea seamă de ceia ce simţea in sufletul sĕŭ când vedea acea privire învăpăiătă.

— Codrene 'mĭ escĭ drag, şi 'mĭ aĭ fost drag de când te am vĕḑut pentru ântêia dată.

— Eram urit foc în trenţele de ţigan, murmură Codreanu; cum m'aĭ putut iubi aşa de o dată când chiar mie 'mĭ era groază de chipul meŭ?

— O! eŭ te cunesc maĭ de mult de cât de atuncĭ; chiar de când trăia bărbatu meŭ şi haiduceaĭ sub căpitănia luĭ Bujor,

— Ce spuĭ? strigă Codreanu mirat.

— Eraţĭ conăciţĭ în rediul Breazuluĭ aproape de Co-

poŭ şi noĭ ţineam cârciumă la Bordea. In teate ḑilele treceaĭ pe la noĭ şi te opreaĭ ca să cerĭ vin de Cotnarĭ şi de Odobescĭ; bărbatu-meŭ îţĭ da de milă de silă şi îţĭ împlea ploscele cam tremurând, căcĭ te cunoscea cine escĭ şi nu te da de gît, iar tu în loc de plată te plecaĭ pe gîtul caluluĭ, mĕ apucaĭ de guşe şi mĕ sărutaĭ de auia codru vecin. Ce frumoase vremurĭ eraŭ pe atuncĭ Codrene! de ce nu le facĭ şi tu ca să maĭ vie?

— Ce trebue să fac? întrebă Codreanu mişcat.

— Uite tu escĭ flăcăŭ, eŭ sunt vĕduvă, tu n'aĭ iubit de când escĭ, eŭ nu maĭ iubesc, tu escĭ de capul tĕŭ, eŭ sunt de capul meŭ; aide să ne iubim amândoĭ.

— Să ne iubim amândoĭ! ce glumescĭ?

— Pentru ce ţi se pare că glumesc? sunt bĕtrînă? sunt urîtă? nu sunt vrednică d'a insufla dragostea unuĭ voinic ca tine?

— Din potrivă, mĕ găsesc prea nevrednic, eŭ, o biată ființă osândită a trăi în codru cu fiiarele sĕlbatice ca să fiŭ iubit de o ființă drăguţă ca tine.

— Tu nevrednic! tu şioimuleanu codrilor şi dragostea fetelor? tu voinicul între voinicĭ şi viteazul între vitejĭ? tu escĭ vrednic să fiĭ iubit de Doamnele şi împărătesele pământuluĭ, dar nu de o cârciumăreasă ca mine, căcĭ 'ţĭ aĭ jertfit viaţa pentru binele obştesc şi pentru mărirea neamuluĭ românesc.

— Fi-veĭ tu în stare să facĭ pentru mine aceia ce a făcut Ioana pentru Bujor?

— Voi fi, rĕspunse Şianta cu siguranţă.

— Mĕ veĭ iubi tu cum a iubit ea pe căpitanu meŭ?

— Şi maĭ mult de se va putea.

— Te veĭ jertfi tu pentru mine la vreme de nevoe?

— Fară cea maĭ mică îndoială.

— Imĭ făgăduescĭ?

— Iţĭ jur pe ţĕrîna bunichi mele care a murit scă-

pând din primejdie pe Grozea iubitul eĭ.

— Atuncĭ, făcăţi-se pe voe; învrednicesce-mĕ să sciŭ şi eŭ ce e iubirea.

— Codreanu prin acest cuvênt tu mĕ facĭ fiinţa cea maĭ maĭ fenită, după acest pământ dise Şianta coprindînd pe haiduc cu transport în braţe.

VIII

FRATELE ŞIANTEI

Pavlache nu căḑu în prăpastie tocmaĭ în locul în care căḑuse Cedreanu, ci ceva maĭ în sus într'o văgăună mult maĭ pucin adâncă din care îşĭ lua nascere alt rìuleţ. care se scobora în partea opusă a muscelui. El nu maĭ stătu mult ca să se gândescă ca rivalul sĕŭ, ci credênd că era pe urmele sale, se ridică repede în sus, o rupse la fuga spintecând bălăriile cu uscăţivul sĕŭ pept, şi cum dete de o potecă, o luă iute la sănătoasă pe ea şi se coborî în vale ca un troian sărind peste bolovanĭ şi buştenĭ. Alergarea sa însă n'avu lungă durată, căcĭ după ce făcuvre o doă sute de paşĭ, dete de o potecă care tăia pe cea bătotarită de el d'a curmeḑişul, dincolo de care poteca urmată de el dispărea într'un strat gros de muschi. Atuncĭ fu nevoit să stea în loc pucin şi să se gândească spre ce parte a apucat Codreanu? şi să se hotărâse în cotro să apuce spre dreapta, spre stânga saŭ drept înainte printre bălăriĭ?

— Un om care fuge de primejdie, se gândi el, nu stă mult în cumpănă ci merge drept înainte fără să se uite la potecă saŭ bălăriĭ; trebue să fac şi eŭ ca el daca voiŭ să-l ajung, şi făcu ca dênsul, o luă drept înainte spre vale pe locul nebătătorit şi peste câţĭ-va

pașĭ se opri iarășĭ în loc, de astă dată de nevoe, căcĭ înaintea luĭ se ridica ca o baricadă o leasă înaltă de busteni și crăcĭ de copacĭ care se împleteaŭ uniĭ de alțĭ fiind căḑuțĭ uniĭ peste alțiĭ și formând o barieră nepĕtrunḑibilă.

Vĕḑêndu-se în facia acestuĭ obstacol grecul începu să fluere cu ciudă, căcĭ vedea bine că a greșit drumul și că nu s'a luat tocmaĭ după urma vrășmașuluĭ sĕŭ, dar nu stătu mult ca să se gândească, ci o coti iute la dreapta ca să ocolească obstacolul, însă nu merse prea departe, căcĭ înaintea luĭ se redica un perete de piatră înalt și înegrit de vreme; de acolo o coti iute la stânga, dar nu fu maĭ norocos cacĭ se pomeni în marginea uneĭ prăpăstiĭ adâncĭ, din norocire pentru el goală de vegetațiune, încât îĭ putu vedea profunditatea și a auḑi în fundul eĭ vâjiind un torent alb de spume.

— Eĭ! am perdut drumul și pace! ḑise el rumegêndu-șĭ necazul; mĭ-a scăpat tâlharul și de astă dată, dar nu pentru vreme lungă, căcĭ elbet! 'i am cam dat de urmă.

De aci încolo nu era vorba d'a urmări și d'a ajunge pe Codreanu, căcĭ nu maĭ era în îndoială că perduse drumul, acum nu se gândea de cât cum să iasă la luminișiŭ, căcĭ soarele se cam aplecase spre scăpatat și petrecerea în vremea nopțiĭ într'acele locurĭ, sălașiŭ sigur al fiarelor sĕlbatice, nu i se părea de loc comodă. Cum să facă ca să iasă din încurcătură? trebuia să se sue din noŭ pân'o da iarășĭ de poteca travorsală și pe urmă să cotească la dreapta saŭ la stânga cum l'o povățui instinctul. Cum se gândi și făcu, adică sui din nuoŭ coasta munteluĭ, se înțelege nu atâta de repede și de lesnicios cum o coborîse, dar în fine fără piedicĭ nuoĭ, și dând de poteca căutată, apucă la stânga, căcĭ spera a găsi un scoborișiŭ lesni-

cios pe malul torentuluĭ ce dărise din margine prăpăsteĭ · Prevederea sa se realisă, dete de torent, ba și il trecu pe un trunchiŭ de copaciŭ aruncat d'a curmedișul albieĭ luĭ celeĭ prăpăstioase, dar de potecă coborîtoare nu putu să dea cu nicĭ un chip. Ce trebuia să facă? să meargă înainte pe acea potecă, unde o eși să iasă, și să părăsească cu desăvârșire gândul d'a da de urma haiduculuĭ? saŭ să apuce iarĕșĭ prin bunget și să se scoboare cu orĭ-ce preț pe coastă în joc pe unde o putea si cum o putea? De dor de nevoe fu silit să meargă înainte pe potecă, dar după un umblet de câte-va minute simți că poteca se ridica în loc d'a se coborî și că cotea adânc spre stânga, urmând forma sinuasă a munților care părăseaŭ linia paralelă spre a lua o altă direcțiune.

Ne avênd în cotro urmă și asta sinuositate, tot sperând să dea de un scoborîșiŭ, și la finele fineluĭ se pomeni într'o luncă brăzdată cu nenumĕrate potecĭ maĭ mult saŭ maĭ puțin bătătorite care se încrucișaŭ și se încolăciaŭ una peste alta tocmaĭ ca într'un dedal. Atuncĭ pricepu că se afla într'o luncă de păscut vitele și îșĭ pierdu maĭ de tot speranța d'a da de o cale care să'l scoată la drumul mare, căcĭ este sciut că potecele de suhat brăsdează muntele numaĭ în paralel, urmărind toate sinuositățile coastelor și ne coborându-se maĭ nicĭ o dată până în vale unde nu se găsesce pășiune grasă, căcĭ locuințele păstorilor și stânele lor sunt în vîrful munteluĭ, și vitele nu se cobor din anima munteluĭ de cât numaĭ atuncĭ când sunt duse la ernată saŭ la măcelărie.

Tocmaĭ atuncĭ și întunurecul veni să învăluiască pămêntul, într'o negură deasă și să oprească pe Loghiapopolu d'a alege vre-una din atâtea marĭ de potecĭ; a merge maĭ departe era peste putință, căcĭ îĭ era teamă să nu cadă pe întunerec în vre o prăpastie

nevĕḑută şi să 'şĭ piarḑă şi ḑilele după ce pierduse rĕsbunarea. Inţeleptesc lucru dear era să mâe acolo în voia întâmplăriĭ şi să 'şĭ petreacă noaptea în vre un copaciŭ care să 'l ferească de fiare sĕlbatice, căcĭ să facă foc nu'ĭ da mâna de teamă să nu atragă privirile haiducilor şi să cadă singur în cursa ce le-a întins.

Copacĭ marĭ şi stufoşĭ din mila sântuluĭ eraŭ destuĭ p'acolo,căcĭ era în mijlocul uneĭ pădurĭ seculare, alese dar un fag sciĭ potrivit şi se cocoţă în el sprinten ca o pisică, unde găsi lesne o grămădire de maĭ multe crăcĭ groase între care să se culcuşiască într'un chip aproape comod.

Noaptea era întunecoasă, adică fără lună, dar aerul era senin şi semănat cu milioanele de stele strălucitoare care măreaŭ întunerecul în loc d'a 'l micşora, In admosferă nu bătea nicĭ măcar o adiere de zefir, în spaţiŭ nu se auḑea nicĭ un alt sunet de cât mugetul depărtat al torentuluĭ ce rĕmăsese la dreapta, parcă natura adormise cu omenirea. De o dată însă întunerecul se risipi fără de veste de o lumină roşiatecă ce isbucni dintr'un tufişiŭ de copacĭ nu departe de fagul în care Pavlache să cerca să găsească câteva minute de repaos, şi la minut frunḑele arborilor începură să fâşie mişcate de căldura fumuluĭ ce le bătea, şi tăcerea să se împrăsce de nisce vocĭ omenescĭ care vorbeaŭ destul de tare ca să facă sgomot, şi destul de încet ca să nu se înţeleagă ceia ce grăiaŭ

Loghiapopulo împins de curiositate şi temere scoase cu prudenţă capul din stufişiul de frunze şi îşĭ aţinti bine ochiĭ şi urechile ca să afle ce era, dar era prea departe ca să înţeleagă noima vorbelor. Prudenţa l'ar fi povăţuit să stea loculuĭ în stratu luĭ de frunze şi să se ciusdească cât se poate maĭ mult ca să nu fie vĕḑut, dar pustia de curiositate îl scoase din înţeleapta reservă şi 'l făcu să se coboare jos şi să se târască în-

tocmaĭ ca un șiarpe pe muschiul cel moale pênă în dosul crânguluĭ după care se vedea focul și să audeaŭ vocile.

Crângul nu era atât de des, putea dar să vadă ce se petrecea dincolo de el fără să 'ĭ derangeze crăcile, și putea să audă tot ce se vorbea fără să se teamă că va fi descoperit, fiind-că domnea în partea luĭ cea maĭ deplină obscuritate.

Iată ce vĕdu și audi :

Dinaintea unuĭ foc de rascote de brad și fag de curând aprins staŭ stârciţĭ pe iarba verde doĭ oamenĭ care se încăldeaŭ la foc, amândoĭ pușĭ ast-fel ca să fie vĕduţĭ în faţă de către Pavlache. Unul din eĭ era un om aproape cărunt care după port și înfăţișare dovedea că ar fi păzitor de vite, și cel alt era cam de douĕ-decĭ și cincĭ de anĭ, frumusel la faţă dar d'o frumuseţe obrasnică și semeaţă cum e a tuturor acelor fiinţe perdute care 'șĭ fac un mijloc de traiŭ din firescele darurĭ cu care 'ĭ a dotat capricioasa natură.

Pĕrul capuluĭ sĕŭ era lung și buclat în jurul unuĭ gât rumen și grăsuliŭ de coloare cam plăviţ, obrajiĭ sĕĭ plinĭ și fragedĭ ca cum să 'ĭ taĭ cu un fir de pĕr eraŭ luminaţĭ de nisce ochĭ marĭ căpriĭ care aruncaŭ pe sub nisce sprâncene cafeniĭ bine arcuite nisce căutăturĭ pline de sarcasm și de rĕutate. Sub un nas drept și regulat o gură potrivită și rumenă ornată cu nisce dinţĭ de fildeș era umbrită de o mustaţă de coloarea pĕruluĭ. micuţă și frumos răsucită. Statura nu'ĭ părea naltă, dar era bine legată și se armonisa de minune cu capul. Portul sĕŭ era de târgoveţ chiabur, hainele pe el de postav subţire curate și bine tăiate în forma ce se purtaŭ p'atuncĭ. Ar fi fost un om arătos, impunător și chiar atrăgĕtor dacă n'ar fi avut ceva in

căutătura sa care era tot atât de repulsiv pe cât era de impertinent.

Vocea luĭ ca şi căutătura sa eraŭ o eternă provocare la dispreţ şi indignaţiune, avênd o intonaţie greoaie şi semeaţă ca cum s'ar fi adresat numaĭ la nisce inferiorĭ demnĭ de superbul sĕŭ dispreţ. Cu toate aceste ceia ce spunea ciobanul cu care se încăldea la foc, nu era nicĭ ţanţoş nicĭ semeţ, ci din potrivă cam line guşitor cum e vorba omuluĭ ce se găsesce într'o posiţi- critică împreună cu un om de care putea săĭ fie frică.

— Cum dicĭ trecĭ adesea pe aicĭ? dise ciobanu urmând şirul uneĭ convorbirĭ deja începută.

— Da, foarte adesea, rĕspunse el cu un ton însinuitor dar nu maĭ puţin respingĕtor; pot dice că în toate serile.

— Cum s'a făcut dar de aĭ rătăcit drumu?

— Să vedĭ, mi s'a părut la o rĕscruce că dăresc o matahală, adică, adaose după ce 'şĭ luă seama, am vĕdut cum te vĕd pe d-ta la o palmă de loc o matahală de urs cât toate dilele, şi neavênd arme asupră-mĭ am rupt'o d'a fuga încotro am vĕdut cu ochiĭ.

— Şi te-aĭ pomenit aicĭ?

— Cum diseşĭ.

— Norocul 'ţĭ a slujit că aĭ dat peste mine, căcĭ aminterĭ te duceaĭ d'a berbeleacu drept în fundul prăpăstieĭ.

— Aşa i se întêmplă omuluĭ cu noroc.

— Ce escĭ om cu noroc d-ta? întrebă ciobanul mĕsurând de sus pênă jos pe tovarăşul sĕŭ de poposea lă

— Foarte mult!

— Ce spuĭ?

— Pot să mĕ laud.

— Să'ţĭ fie de bine. Dar ce meserie aĭ D-ta?

— Cea maĭ odihnitoare şi cea maĭ bănoasă.

— A nume care?

— Fac pe samsarul.

— Nu e tot d'auna odihnitoare și bănoasă astă meserie.

— Așa e, dar când n'am ce face potoleasc ànimile prigorite de dor pe banĭ ghiață.

— Vedĭ astă meserie n'o pot pricepe, căcĭ prin munțĭ pe la noĭ nu se găsesc nicĭ vêndĕtorĭ nicĭ cumpĕrtoriĭ de inimĭ.

— Se prea poate, dar pe la noĭ se găsesc berechet.

— Dar unde ședĭ D-ta?

— La Focșanĭ.

— Și cum te chiamă?

— Stanciu Busuioc.

— Daca staĭ la Focșanĭ ce cauțĭ p'aicĭ?

— Mĕ duc cam spre Râmnic căcĭ nu departe d'aicĭ am neamurĭ, o soră; cunoscĭ pe Șianta cârciumăreasa?

— Nu, căcĭ eŭ nicĭ o dată nu mĕ cobor din munte, dar am audit de la alțiĭ că este o femee haitoașe, frumoasă de pică și vrednică nevoe mare.

— 'Mĭ este soră, rĕspunse ingânfat samsarul rĕsucindu-'șĭ mustața cu fudulie; saŭ maĭ bine pentru ce oare să mĕ maĭ ascund dacă n'o cunoscĭ? nu 'mĭ e rudă, nu 'mĭ e nimic, dar mĕ iubisce de moare de mine și 'mĭ dă banĭ mulțĭ ca să tráesc in uzurul meŭ fără de grije, și spune la lume că 'ĭ sunt soră căcĭ este vĕduvă și 'ĭ e frică de clefetirea lumiĭ.

— Sărăcuța vaĭ de ea!

— Dar de ce o văicălescĭ? ce oare nu fac de ea? ia te uită la mine, nu e așa că am pe vino încoa? și sculându-se în sus se rĕsuci iute într'un călcâiŭ și luă o poză provocătoare.

— De! nu pot să dic alt de cât că atuncĭ când D-deŭ vrea să 'ĭ strice omuluĭ șiartul îĭ ia maĭ întêiŭ mintea.

— Ce vorbe sunt astea pe d-ta moşiule? întrebă fratele Şanteĭ cu un ton rĕstit.

— Iacă vorbe, rĕspunse ciobanul sculându-se în sus; te las sănătos.

— Dar unde te ducĭ? esclamă fălosul sfeclind'o.

— Mĕ duc la vite că le am lăsat singure.

— Staĭ să viŭ şi eŭ.

— Ba d-ta sĕ facĭ bine şi să nu maĭ viĭ.

— Pentru ce?

— Pentru că de la moşĭ de la strămoşĭ sunt legat cu jurămênt să n'am nicĭ în clin nicĭ în mânecă cu oamenĭ de teapa d-tale, şi unchiaşiŭ, fără să maĭ ascepte vre un rĕspuns, dispăru pe o potecă rĕsucită, lăsând pe camaradul sĕŭ de poposeală pironit în loc şi fluerând.

Când tocmaĭ punea mâna să se crucească de astă întâmplare ne asceptată Stanciu rĕmase în loc îngheţat şi încremeni de frică simţind pe unul din umeriĭ sĕĭ greutatea uneĭ mânĭ care 'l apăsa ca o piatră. Astă întâmplare şi maĭ ne asceptată îl făcu să tremure ca varga şi să se uite în juru-ĭ sperios.

— Nu te speria, ḑise de o dată un glas de la spatele sĕŭ şi numaĭ de cât apăru înaintea sa o schilodenie de om maĭ urît ca tartorul iadurilor. Era Pavlache Loghiapopulo. Vederea luĭ însă, cu tot portul sĕŭ soldăţesc, în loc d'a 'l asigura îl spăimântă şi maĭ tare, în cât p'aci era s'o rupă d'a fuga şi să se prăpăstuiască într'o doară în adâncul sghiaburilor.

— Staĭ, de, că nu 'ţĭ fac nicĭ un rĕŭ, adaoase Loghiapopulo silindu-se pe cât îĭ era maĭ cu putinţă să îndulcească intonaţia sa cea caţaonească.

De voe de nevoe Stanciu stătu loculuĭ şi căḑu ca un bolovan de piatră pe un buştean trântit d'a curmeḑişul drumuluĭ, maĭ mult doborît de greutatea ghiareĭ de fer a greculuĭ care se apăsa ca plumbul

pe umĕrul sĕŭ, dar numaĭ inima sa scia cu câtă poftă ar fi dat dosul dacă ar fi fost pe voia sa.

— Ascultă-mĕ Stanciule, ḑise grecul descleştându-şĭ mâna după umĕrul mincinosuluĭ frate al Şianteĭ, şi aşeḑându-se lângă el pe buştean; sĕ nu credĭ că sunt vre un hoţ care vrea să 'ţĭ facă rĕŭ, ferească D-ḑeŭ; din potrivă sunt căpitan de poteraşĭ care urmăresc pe hoţĭ şi care maĭ adineaorĭ nu maĭ departe scăpaĭ din mână la o palmă de loc d'aicĭ pe vestitul hoţ Codreanu.

— Aoleo! săracul de mine, strigă Stanciu sărind din loc tresărind şi puindu-se să tremure ca un năbădăios,

— Dar asta pe tine! esclamă grecul mirat, ce tea-apucat nenişorule?

— Sărăcuţ de maica mea! m'am dus pe copcă! urmă Stanciu tremurând şi închinându-se mereŭ; aicĭ îmĭ rămân oscioarele; Şianta nu se maĭ învrednicesce să mĕ vaḑă.

— Dar ce tu cunoscĭ pe Codreanu şi te temĭ de el? întrebă Pavlache din ce în ce maĭ mirat.

— Ce fel nu escĭ D-ta căpitanul? întrebă fericitul amant care într'acele momente numaĭ fericit nu era.

— Eŭ Codreanu? eŭ un hoţ? strigă caţaonul indignat? măĭ băete bagă-ţĭ minţele în cap şi te păḑea să nu eĭ în picioare pe un palicari ca mine, căcĭ pe legea mea de Pavlache Laghiapopulo, eŭ nu prea glumesc şi o capeţĭ cât de bună.

— Adevĕrat că nu escĭ Codrenu? esclamă Stanciu radios.

— Negreşit, foarte adevărat; din potrivă eŭ bat munţiĭ şi văile d'ancâtelea ca să puiŭ mâna pe el.

— Oh? bodaproste că am scăpat cu faţă curată, strigă târgoveţul rĕsuflând lung! d'acum încolo nenişorule cine m'o maĭ prinde prin munte şi pădure să.

mĕ spânzure de cel dântêiŭ copaciŭ ce va întâlni în cale.

— Nu face jurământ mare că nu scii ce se maĭ poate întâmpla şi ascultă-mĕ; sciŭ toată istoria ta; am auḑit'o pe dintregul cum o povesteaĭ maĭ adineaorĭ baciuluĭ celuĭ bătrân; eŭ nu sunt de părerile luĭ şi nu te defaim de loc că escĭ om iuschiuzar şi priceput, ci din potrivă te laud, că aşa trebue să fie tot omul deştept, să se folosească fără greşiŭ când iĭ pică prilegiul în mână.

— Eĭ! cine cată la vorbele unchiaşuluĭ? ḑise Stanciu cu dispreţ; eŭ vream să'l înduplec tăindu-ĭ verḑĭ şi uscate ca să se scoboare cu mine în vale că'mĭ este urât foc.

— Te însoţesc eŭ daca scii drumul.

— Il bobicălesc eŭ, de şi e întuneric să'ţĭ daĭ cu degetele în ochĭ.

— Aĭ loc unde-va ca să mĕ găsduescĭ şi pe mine până mâine?

— Am la soru-mea Şianta care ţine cârciumă în vale.

— Adica la ibovnica ta Şianta, întrerupse grecul, rânjind.

— Da de unde sciĭ? esclamă târgoveţul minunat.

— Ce fel n'aĭ auḑit că am aflat tot adiniaorea?

— Bine ḑicĭ; dacă e aşa şi nu'ţĭ e frică aide.

— Aide că mie nu-mie frică nicĭ de dracu.

După o orbocoială de maĭ bine de două ore pe potecĭ şi potecuţe prin bungeturĭ şi hăţişurĭ; Stanciu se coborî în vale urmat de Pavlache, după ce fu cel pucin de ḑece orĭ p'aproape să'şĭ frângă gâtul şi să caḑă în vre o prăpastie. Vĕḑându-se la poalele munteluĭ iĭ fu lesne să dea de drumul mare şi maĭ lesne să se îndrepteḑe spre cârciuma Şianteĭ; păcat numaĭ că orbocăise prea mult prin munte şi sosiră supt umbrarul cârciumeĭ pe la apusul luceafăruluĭ când începuse să cânte ciocârlia şi să se îngâne ḑioa cu noaptea.

Stanciu în loc d'a bate la ușea cârciumeĭ ca tot muștiriul întârdiat, coti pe supt cerdac, deschise o uscioară din dos care se închidea numaĭ cu un vârtej, și după ce se vědu în curte, chemă pe nume și astâmpără pe cânele din curte, care maĭ întâĭ încèpuse să latre și apoĭ tăcu și începu să se gudure îndată ce'l cunoscu. Intr'acea curte rĕspundea ușea din dos a cârciumeĭ și o ferăstrue; el nu se îndreptă spre ușe, ci se apropie binișor de ferăstrue și ridică mâna în sus ca să bată încetinel în geam; dar se opri locului înfiorându-se din cap până în picioare și făcu un pas înnapoĭ îngălbinind și tremurând.

— Ce este? ce ți s'a întâmplat? șiopti Pavlache care era la spatele sĕŭ și se miră de astă mișcare.

— Ticăloasa! rĕspunse Stanciu tremurând ca varga am s'o omor și pe ea și pe tovarășiul nelegiurelor eĭ.

— Ce fel? e vre un om în întru?

— Ascultă singur și te încredințează, rĕspunse amantul trădat cutremurîndu-se de indignațiune.

— Lasă, ține-țĭ firea voinice, că aŭ maĭ pățit'o și alțiĭ, respunse Loghiapopulo cu un ton pe jumătaie consolator și pe jumătate batjocoritor după ce puse urechia și audi eșind din întru sunetul uneĭ vocĭ de bărbat.

— Ce fel să'mĭ țiŭ firea măĭ omule când este vorba de pânea și de viitorul meŭ? Audi cotușca sĕ mé înșele pe mine? ea care se jura că afară de mine pe altul nu poate iubi? Mĕ duc înăuntru ca să'ĭ prăpădesc, strigă Stanciu afară din sine.

— Ține-țĭ firea și nu face prostiĭ că poate să fie ăla din întru maĭ voinic ca tine și te pisăgesce pe veresie și te alegĭ și cu alageaoa.

— Bine dicĭ, murmură Stanciu potolindu-se de o dată, încaĭ nu pot să 'l vĕd ca să sciŭ cine e ticălosu și să'mĭ isbândesc cu folos la vreme.

— Nu se vede nimic că geamu de jos e de țiplă;

ia să mĕ încerc eŭ să mĕ uit că sunt maĭ înalt, şi se apropiă de fereastră, lipi ochiĭ şi urechile de geam şi numaĭ de cât se retrase sperios ca cum ar fi călcat pe o aspidă, dar radios de bucurie vociferând şi strigând:

— Ah! iadul mi l'a dat pe mână; de acu nu 'mĭ maĭ scapă.

— Dar ce este? esclamă Stanciu intrigat.

— Ascultă Stanciule, ḑise grecul apucându-l de amândouĕ mânele cu putere şi trăgându-l până aproape de portiţă; vreĭ cu tot dinadinsul să 'ţĭ isbândescĭ afrontul ce 'ţĭ face ibovnica ta?

— Mĕ maĭ întrebĭ? esclamă Stanciu cu foc; cere-mĭ ḑilele şi le daŭ bucuros, numaĭ dă-mĭ prilejul ca maĭ înainte de moarte să mĕ îmbăt adăpându-mĕ cu sângele eĭ şi al luĭ.

— Oĭ avea acest coraj chiar d'ar fi Codreanu?

— Chiar daca ar fi dracu.

— Atuncĭ vino după mine că tu escĭ omul ce caut şi Codreanul e ibovnicul Şianteĭ tale.

— Viŭ, viŭ până în fundul iaduluĭ, numaĭ dă-mĭ sângele luĭ.

— Il veĭ avea, vino.

Acel ce maĭ adiniaorĭ tremura cu groază auḑind numele luĭ Codreanu şi se jurase d'a nu maĭ intra în pădure ca să-nu maĭ tremure de frică, de astă dată intră cu pas sigur în pădure şi se puse la pândă pe unde scia că negreşit o să treacă Codreanu, fără să maĭ simţă ce este frica saŭ temerea de moarte. Iată de ce transformărĭ este capabilă gelosia.

IX

TRECUTUL ȘI PRESENTUL

— Unde ne ducem? întrebă Stanciu vědîudu-se în inima pădureĭ.

— Colea maĭ în bunget ca să putem să ne înțelegem, fără să fim turburațĭ de cine-va rěspunse Pavlache.

— Dar bine nu punem mâna pe hoț?

— De grabă ți-o fi? așea numaĭ noĭ amândoĭ ca cum ar fi vorba să prindem vr'o căprioară? Codreanu nu se prinde cu duoĭ saŭ cu treĭ; el e în stare să rěpue douĕ-ḑecĭ de viețĭ pênă să aĭ p'a luĭ.

— Nu 'mĭ pasă de viața mea, dacă o dată am perdut pe Șanta care mě iubea și mě ținea pe bere și pe mâncare.

— Și ce'țĭ-ar folosi daca aĭ perde-o de surda?

— 'Mĭ așĭ potoli setea în sângele lor.

— Dar daca aĭ vĕrsa numaĭ pe al tĕŭ fără să scurgă din al lor măcar o picătură? fiĭ maĭ bine cu minte și îngădue puțin, că cine zăbovesce bine nemeresce și cine să pripesce de loc n'o brodesce; așea ḑice ḑicĕtoarele voastre.

— Ce mě înveţĭ să fac?

— Acu să găsim un loc bun de dormit și să tragem un puișior de somn, iar pe urmă vĕḑênd și făcênd.

— Se vede că nu te grăbescĭ de loc?

— Nu, acuma de loc! bine că 'ĭ am aflat eŭ cuibul; maĭ târḑiŭ însă după ce oĭ lua eŭ toate mĕsurile ce voiŭ găsi de cuviinţă, atuncĭ viŭ împreună cu cetele mele, înconjor binişior pădurea şi smulg din braţele fericireĭ pe drăguţ tocmaĭ când e toiul cu temeiul. Aide să ne culcăm.

— Nu 'mĭ e somn.

— Aide c'o să 'ţĭ pară rĕŭ; vremea ce cheltuesce omul pentru dor de femee e curată vreme perdută.

— Nu voiŭ să dorm.

— Fă cum sciĭ, privighiaḑă, rĕsbate pământul, suspină la sîntul sóre care a început să rĕsară, că uite eŭ mĕ aşeḑ colo sub ăl stufiş de copacĭ ca să dorm o leacă. Tu păḑesce-mĕ, dar nu face care cum-va să te ducĭ la cârciumă, că pe urmă stricăm tocmeala.

După ce rosti aste cuvinte grecul se aşeḑă pe iarbă verde sub umbra unuĭ arbore, se întinse cât era de lung, puse cuşma sub cap drept căpătâiŭ şi numaĭ de cât începu să sforăe.

Stanciu stătu cât stătu tolănit pe iarbă nu departe de el, se încercă şi el ca să dea ochiĭ în gene, dar vĕḑînd că de surda era orĭ ce cercare şi că îl trăgea aţa fără voia luĭ spre cârciuma cu pricina, se sculă în picioare, îşĭ înfipse căciula pe urechĭ şi o porni în goană spre cârciumă de iĭ sfârâiaŭ călcâele.

La capĕtul pădureĭ se opri în loc ca să se gândească puţin, şi după oare-care reflecţiune, ocoli prin pădure cârciuma, eşi prin altă parte în drumul mare se îndreptă spre uşea din faţă a cârciumeĭ şi intră în întru. Ca nicĭ o dată cârciuma era goală de muşteriĭ şi Şianta ia-o de unde nu e.

Astă lipsă nu îl făcu să se întoarcă înapoĭ nicĭ să se oprească în loc, ci îl împinse să meargă cu hotărîre spre cămăruţa cârciumăreseĭ, al căruĭ prag îl trecuse de atâtea orĭ şi pe faciă şi pe furişiŭ.

Când să pue mâna pe clanță tremurând de emoțiune dar hotărît, ușa se deschise de la sine și în cadru eĭ apăru Șianta strălucitoare de frumusețe dar îngrozitoare prin posomorîrea înghețătoare ce'ĭ contracta facia.

— Ce vreĭ? ȡise ea trăgênd ușea după sine și închiȡênd'o.

— Surioară, murmură el tremurând și cu totul subjugat de acea înfățișare impunătoare, am venit, am venit să te vĕȡŭ.

— N'aĭ ce maĭ căta p'acĭ; nu-țĭ sunt soră. Pleacă.

— Ce fel mĕ gonescĭ Șianto?

— Da.

— Nu'țĭ e milă de mine?

— N'am de ce să 'mĭ fie milă.

— Nu'țĭ aducĭ aminte de vremile trecute, de jurămintele sĕvêrșite?

— Nu'mĭ aduc aminte de cât că escĭ un ticălos care m'aĭ tocat și m'aĭ jefuit cu neomenie, un trântor și un leneșĭŭ care trăescĭ din sudoarea femeilor, în sfârșit o năpaste de care vreaŭ să scap.

— ȡi maĭ bine că 'țĭ aĭ găsit altul, Șianto, d'aia mĕ gonescĭ pe mine, strigă Stanciu luându-șĭ inima în dințĭ.

— ȡi ce vreĭ, numaĭ pleacă d'aicĭ.

— Nu plec pênă nu l'oĭ vedea ca să sciŭ cu ce poamă m'aĭ schimbat și să'ĭ sug sângele picătură cu picătură.

— Să nu facĭ un pas maĭ mult încoa nebunule, că 'țĭ sdrobesc capul, strigă Șianta puind mâna pe drugul ușeĭ și ridicându-l în sus gata să lovească.

— O să te daŭ târguluĭ Șianto.

— Du-te părleĭ și fă ce oĭ vrea, rĕspunse Șianta dându-l pe brâncĭ afară, și după aceia încuiă ușea exterioară și reintră în cămară.

— Aĭ făcut rĕŭ Şianto de 'ţĭ aĭ gonit cu aşia urgie pe vechiul iubit, ḑise cu ton rar dar apăsat o voce din întru.

— Nu'mĭ a fost iubit ci un nepricopsit de frate; murmură Şianta încurcându-se.

— Tacĭ, nu te maĭ apĕra că eŭ nu te învinovĕţesc; era în firea lucruluĭ ca o femee ca tine tînără şi văduvă să aibă un bărbat cu care să 'şĭ ŭite necazurile; te învinovĕţesc numaĭ că te aĭ purtat prea aspru cu el.

— Pentru dragostea ta, Codrene am făcut totul, strigă femeia, sărutându-l cu foc pe amândoĭ obraji. Uite când l'am vĕḑut în naintea ochilor mi s'a părut aşa de negru şi aşa de pocit în cât nu sciŭ ce 'mi-a eşit din gură.

— Aşa pat toate dragostele trezite, fie de bărbat, fie de femee, murmură cu melancolie Codreanu, căcĭ el era; el pe care dragostea Şianteĭ îl induplicase să rămâe la ea în decursul ḑileĭ cu primejduirea vieţiĭ!

— Ce vorbă e asta pe tine? strigă iute fiica Eveĭ resărind? ce însemnează ast gemĕt de părere de rĕŭ? aĭ maĭ iubit vre o-dată pe cine-va şi aĭ fost părăsit?

— Nu, slavă Domnuluĭ, căcĭ atuncĭ s'ar fi ales şi de mine şi de ea; 'mĭ am adus numaĭ aminte de o femee sântă care era vrednică să fie iubită chiar de un împărat, şi pe care a schimbat'o Bujor haiducul căpitanul meŭ cu demonul de femee care 'ĭ rĕpuse capul.

— Să nu care cum-va să fi fost tu?

— Nu, căcĭ daca ar fi una ca asta, pac, pac, s'ar fi sfârşit şi cu mine şi cu ea.

— Dar bine ce facĭ?

— Cum veḑĭ mĕ gătesc de ducă.

— Plecĭ? şi 'mĭ făgăduiseşĭ că staĭ şi la noapte; te-aĭ supărat?

— Ba de loc.

— Nu 'mĭ spune mie; nu voiŭ să plecĭ, nu se poate să te ducĭ.

— Se vede că vreĭ să mĕ daĭ pe mâna gâdeĭ.

— Eŭ să 'ţĭ vreaŭ rĕul? strigă Şianta lăcrămând de indignaţiune? de unde scoseşĭ aste inchipuiri?

— Unde credĭ că s'a dus fiinţa ce aĭ gonit?

— Unde?

— După poteră, inima 'mĭ-o spune şi inima mea nu mĕ înşeală nicĭ o dată.

— Vaĭ de mine! poate să fie; dar de unde te cunoasce el?

— Cine nu mĕ cunoasce pe mine?

— Dear când te a vĕdut?

— Maĭ sciŭ şi eŭ? sciŭ numaĭ că inima 'mĭ e în neastâmpăr, şi când mĕ simţ ast-fel primejdia e d'a supra capuluĭ meŭ.

— Codrene, tu nu te maĭ întorcĭ, strigă Şianta podidindu-se pe plâns.

—Se maĭ poate după ce hoţoaico mĭ-aĭ furat inima?

— Viŭ şi eŭ cu tine.

— Se vede că cu tot dinadinsul îmĭ vreĭ peirea!

— Ce să 'ţĭ fac ca să te încredinţez că te iubesc maĭ presus ca lumina ochilor din cap şi că aşĭ fi bucuroasă să 'mĭ răpuiŭ viaţa pentru tine?

— Dacă mĕ iubescĭ până într'atâta, staĭ binişor pe loc, lasă-mĕ să mĕ duc, şi aşteaptă-mĕ în linisce că viŭ negreşit peste câte-va dile.

— Du-te, daca e aşea, du-te, strigă Şianta atârnându-se de gâtul nouluĭ sĕŭ amant,şi scăldându-ĭ faţa cu lăcrămele sale ferbinţĭ; du-te, dar întoarce-te maĭ curând, că de unde nu îmĭ fac seama singură.

— Sâmbătă seara sunt la tine, dise Codreanu eşind prin uşea din dos, şi după aceia dispăru în pădure.

— Acum te cunosc în cât te pot deosebi dintr'o mie; murmură o voce la spatele cârciumioareĭ.

X

CERŞETORUL

A treia ḑi după întêmplarea descrisă maĭ sus, cam pe sub seară o căruţă uşure şi frumuşică trasă de un cal mărunt dar bine legat şi împodobit cu nisce hamurĭ turcescĭ numaĭ ciucurĭ şi sfârcurĭ de pele, cobora încetinel şerpuita coastă ce duce de la Focşanĭ spre Mărăşescĭ; acest cal era mânat de un argat de târgoveţ şi în căruţă sta cam rĕsturnat într'o rână un om bine hrănit dar cam sireav la faţă, îmbrăcat muchelef cum se purtaŭ orăşeniĭ chiaburĭ la începutul acestuĭ secol şi chiar până maĭ deunăḑĭ, avênd pe cap o căciuliţă de hârşie pusă cam p'o sprânceană, [1]) Dacă l'aţĭ fi ḑărit aţĭ fi strigat, iată Stanciŭ, dar nu Stanciŭ cel fudul şi nepăsător, ci Stanciŭ cel prigonit de focul dragosteĭ şi al rĕsbunăriĭ. Unde se ducea el? la Iaşĭ; ce căta el acolo? să dea de gât pe Codreanu, căcĭ omul nostru nu era atât de prost cât îl arăta chipul şi vrea ca cu o lovitură să prindă douĭ iepurĭ, adică şi să'şĭ resbune şi să ia şi plata capuluĭ duşmanuluĭ sĕŭ. Iată pentru ce a lăsat el să aştepte mult şi bine Pavlache în codru şi pentru ce 'şĭ îndreptase el calea spre capitala Moldoveĭ, unde se pusese la preţ capul luĭ Codreanu.

---

1) Sujetul episoduluĭ ce urmează este împrumutat în parte din nuvela D-luĭ Ganea numită Şanta spre a pune în connexitate ambele istoriĭ ale aceluiaşi eroŭ.

Când să se coboare într'o vale ca să treacă prin vad un rîuleț mare, iată că pe marginea rîulețuluĭ vede stârcit un bătrân gârbov, cu un ochiŭ scurs, cu fața slabă și smolită de suferințe și cu un picior schiop, cu picioarele goale și îmbrăcat cu nisce trențe bune numaĭ cât să'ĭ astupe goliciunea, care cum îl vědu întinse spre el o mână uscată și tremurătoare și cu o voce pe jumětate stinsă îĭ dise :

— Om aĭ luĭ D-deŭ, creștin adevěrat, miluesce pe cerșetor, fă-ţĭ pomană dă 'mĭ dă o părăuță, și D-deŭ îțĭ va da înmiit.

— N'am banĭ măruntĭ, rěspunse têrgavěțul rěstit; dă-te la o parte calicule că daŭ cu biciu.

— Nu te îndura să trecĭ pe lângă mine fără a mě milui, urmă a dice cerșetorul ; daca n'aĭ banĭ dă-mĭ încaĭ puțină pâine din merindea din căruță.

— Merindea mea nu e de mutra ta, rěspunse iarășĭ restit têrgovețul, pâinea 'mĭ e întreagă, pui ne tăiațĭ și plosca ne începută ; n'am codri pentru calicĭ, marșiŭ d'acĭ.

— Ah ! sărăcuț de mine ; dacă nu poțĭ să mě miluescĭ cu nimic, încaĭ aruncă-mě în codirla căruțeĭ, că calul 'țĭ e voinic și căruța sdravănă ; și pentru astă bine facere îțĭ va ține D-deŭ seamă in cer și te va învrednici să facĭ ceia ce gândescĭ.

Audind astă prorocire Stanciu tresări, și numaĭ de cât se gândi întru sine :

— Suntem doĭ, el e unul, amândoĭ suntem voinicĭ el e schilod și prăpădit să 'l sufli să cadă ; n'am de ce mě teme. Ia-l argat și aruncă-l în codirlă, dise apoĭ cu voce tare celuĭ ce mâna caiĭ, și acela maĭ omenos se grăbi a 'ĭ da ascultare.

Peste câte-va minute căruța se puse din nuoŭ în mișcare, trecu gârla, începu să sue coasta opusă și

cerșetorul se așeḑă cum putu maĭ bine pe fînul din codirlă.

Drumul era lung și drept, conacul departe și împrejurimele fără nimic de vĕḑut, în cât asemenea călătorie devenea plicticoasă, maĭ cu seamă pentru ceĭ ce maĭ trecuse și altă dată p'acolo. Târgovețul fusese de maĭ multe orĭ la Iașĭ, bătătorise acea cale de maĭ multe orĭ și era om dintr'aceia cărora li se urasce lesne pe un drum lung și monoton; numaĭ de cât începu să casce și să bliojdească ochiĭ mătănăind capul de colo până colo.

Cerșetorul îl vĕḑu, că de maĭ multe orĭ fu p'aci p'aproape să 'șĭ facă un cucuiŭ în frunte din pricina loviturilor de reḑemătorile căruțeĭ, și ca să 'ĭ gonească somnul și să 'ĭ împrăscie urîtul începu să 'ĭ vorbească.

— Cocoane, eĭ cocoane.

Ast nume de cocon ḑis unuĭ târgoveț era în stare să treḑească pe un mort, ne cum pe un înfumurat țanțoșiŭ ca târgovețul nostru; el cum îl auḑi se treḑi de tot și ḑise:

— Eĭ ce vreĭ?

— Ce 'țĭ-e somn?

— Ba nu, dar 'mĭ e urât.

— Dacă 'țĭ-e urât ia trage o dușcă din astă ploschiță de rachiŭ că 'țĭ trece pe dată, și 'ĭ întinse descărnatele sale mâinĭ care se aflŭ încleștate de o ploschiță mică dar curată și durdulie.

— Dar de unde aĭ tu așa rachiŭ bun și dulce? esclamă târgovețul după ce făcu plosca să gâlgâească de vr'o ḑece orĭ și trase o dușcă sdravănă și prelungită.

— Mi l'a dat de pomană maĭ adineaorĭ un drumeț, rĕspunse cerșetorul; se vede că și el ca și d-ta n'avea

lucru început, şi neavênd ce face, mi l'a dat pe tot. Ia maĭ trage o duşcă.

— Ti! că bună e! strigă târgoveţul plesnind din limbă cu plăcere; n'a şi ţie.

— Intr'adevĕr e bun de tot, rĕspunse calicul după ce supse saŭ se prefăcu că suge o duşca sdravănă; pĕcat numaĭ că n'avem şi ce-va merinde şi o să ni să sue în cap.

— Lasă că am eŭ, strigă cu voe bună târgoveţul.

— Dar nu sunt începute.

— Le 'ncepem noĭ şi le şi sfârşim.

— Atuncĭ altă vorbă.

Peste câte-va minute în inima căruţeĭ se întinse o masă de om chiabur, şi fălcile târgoveţuluĭ şi ale caliculuĭ începură să ferece cu o iuţeală nepovestită; pui şi cele alte bucate pereaŭ cu năluca, şi plosca din când în când, pot dice des de tot, se puse să gâlgâe cu voe bună în gâtlejurile lor cele însetate. Să nu credeţĭ că argatul fu uitat; el fu ospĕtat ca un vodă dându-i-se pe la spate artanele cele maĭ grase şi bucatele cele maĭ gustoase; ba încă sărută şi guriţa plosciĭ de vr'o câte-va orĭ.

După mâncare şi băutură bună omul devine voios şi gura i se descleşteadă. Astă transformare se operă şi în têrgoveţul nostru; cât îĭ ferecară fălcile graiŭ din gură nu scoase, iar după ce se strânse masa, unde i se decleştă măre fălcile, unde i se deslegă limba şi îndată ce se făcu ruptoarea apoĭ să te ţiĭ pârleo.

— Dar bine unde te ducĭ tu măĭ calicule? întrebă el pe cerşetor cu voe bună.

— Unde oĭ vedea cu ochiĭ coconaşule, rĕspunse calicul bleojdind ochiĭ.

— Mergĭ unde ne ducem şi noĭ?

— Dar unde vĕ duceţĭ d-stră?

— Tocmaĭ la Iaşĭ.

— Merg și eŭ că am audit că acolo e târg mare și oamenĭ milostivĭ; dar D-ta ce cațĭ tocmaĭ p'acolo?

— Eĭ, e istorie mare, dar e tainic lucru.

— Așĭ! să te păzescĭ de un tovarășĭ de drum nu se poate.

— Nu se poate? bine dicĭ; și apoĭ de ce m'așĭ feri? tu escĭ un nevoiaș să te suflu să cadĭ; ce rĕŭ poțĭ să 'mĭ facĭ tu?

— Nicĭ un rĕŭ.

— D'aceia, dice târgovețul cu îngânfare, ițĭ spuĭ fără sfială că mĕ duc la Iașĭ ca să daŭ de gât pe mâna stăpânireĭ pe vestitul haiduc Codreanu care a ajuns spaima lumeĭ și groaza grecilor.

— Și D-ta escĭ grec cocoane?

— Ba nu sunt, dar am necaz pe hoțoman că umblă să 'mĭ scoață din fire o soră.

— Eĭ! și ce 'țĭ pasă d-tale de ce face sora d-tale?

— Cum? ce fel ce'mĭ pasă? adică frumos lucru ți se pare D-tale ca o soră să țĭ se dea în dragoste cu un hoț?

— Cu un haiduc cocoane, păunaș al codrilor pe care 'l cântă toate doinele și lăutarĭ. Mie mi se pare că hoțoaica nu 'țĭ e soră ci 'țĭ e drăguță și că 'țĭ a suflat'o hoțomanul de haiduc.

— Și d'ar fi așa? cu atât maĭ mult am drept să'l daŭ pe mâna gădeĭ.

— Nicĭ că încape îndoială. Eh! că nu sunt și eŭ faciă când oĭ pune mâna pe el.

— Dar de ce? ce și tu aĭ vre un necaz asupră-ĭ?

— Vaĭ de mine! cum să n'am? el m'a adus în halul în care mĕ vedĭ.

— Apoĭ dacă e așa ce staĭ de te chinuescĭ acolo în codirlă? vino colea lângă mine că suntem frațĭ de isbândire. Staĭ alĕturĭ cu mine, și alăturĭ de mine învrednicescĭ-te și tu de dulceața isbândireĭ; dă 'mĭ

mână de ajutor ca să'ĭ facem de petrecanie şi 'ţĭ făgăduesc că 'ţĭ daŭ şi ţie o părticică din càştig.

— D-ḑeŭ să 'ţĭ rĕsplătească însutit şi înmiit, rĕspunse cerşetorul sărutând'ĭ mâna şi pe faţă şi pe dos.

Ca să scurtez vorba vĕ spuĭ numaĭ că făcură călătoria împreună cu ceĭ maĭ bunĭ fraţĭ de cruce şi că peste treĭ zile intrară în Iaşĭ şi trase drept la conacul mareluĭ Armaşiŭ unde se coborâră împreună, intrară în palat împreună şi înpreună se înfăţişară înnaintea mareluĭ Armaşiŭ.

— Ce vreţĭ mă mojicilor? strigă boerul cel mare cu resteală.

De la cocoane până la mojic distanţa era mare; vorba armaşuluĭ făcu pe târgăveţul nostru să cârnească din nas şi să 'ĭ cam pară rĕŭ că a venit, maĭ ales cu un martor care să audă asemenea cuvinte şi să fie faciă la atâta umilinţă, dar n'avu ce face, fu nevoit să înghiţă nodul şi să se facă că nu s'a supărat.

— Am venit cocone, rĕspunse el, să 'ţĭ daŭ de gât pe Codreanu haiducul pentru mia de galbenĭ făgăduită.

— Dar cine escĭ tu ca să poţĭ să daĭ de gàt pe un aşa de groasnic haiduc? întrebă Armaşiul cu acelaş ton rĕstit.

— Sunt Stanciu răḑaşiu fratele Şanteĭ ibovnica luĭ.

— Dar acest calic schilod cine e?

— Eŭ, rĕspunse cerşetorul, sunt Şiotrea seimenu pe care tâlharul m'a adus în asemenea hal.

— Unde este tâlharul acum?

— In Slam-Râmnic.

— Va să ḑică în ţara Românească? Pentru ce nu v'aţĭ dus la Armăşiul din Bucurescĭ, şi maĭ ales la căpitan Pavlache Loghiapopulo căpetenia poteraşilor care acum e poposit prin partea loculuĭ şi are depline puterĭ d'a prinde pe hoţ, fie în Moldova fie în ţara Românească?

— Pentru că eŭ daŭ cu bănuiala că grecul este

înțeles cu tâlharul și mănâncă de surda baniĭ stăpênireĭ.

— Și eŭ am ast-fel de bănuelĭ, ḑise Armulași după puțină gândire. Păcat numaĭ că nu pot să 'țĭ fiŭ de nicĭ un ajutor.

— Și pentru ce Măria ta?

— Pentru că tâlharul e in țara Românească unde eŭ n'am nicĭ o putere.

— Eŭ însă mě leg d'a 'țĭ duce poterașiĭ până la locul cu pricina și d'a se întoarce cu tâlharul fără să 'ĭ simță măcar un slujitor din țara Românească.

— Dacă așa 'țĭ e legămêntul, așteaptă să 'țĭ daŭ un pitac către pârcălabul din Putna ca să 'țĭ dea treĭ ḑecĭ de oamenĭ; îțĭ ajunge?

— 'Mĭ ajunge Măria ta; dar miișoara de galbenĭ?

— A! bine ḑicĭ; na alt pitac către Sameș ca să 'țĭ numere cincĭ sute de galbenĭ îndată ce veĭ da de gât pe Codreanu.

— Cincĭ sute! esclamă Stanciŭ scărpinându-se în cap; mi se pare că era vorba de o miă.

— Da, așa era; dar aĭ uitat că cincĭ sute îĭ iaŭ eŭ; jumătate ție, jumătate mie, așa e obiceiul țěreĭ.

— Dar bine eŭ fac pe din două cu ăst creștin fără care nu pot face nimic; ce 'mĭ maĭ rěmâne mie?

— Asta este treaba ta.

— Maĭ bine mě lipsesc.

— Se vede că aĭ poftă sărace să te arunc la gros și să te aștern la falangă.

— Vaĭ de mine! sărăcuț de maica mea! și jumulit și bătut!...

— Ce să'ĭ facĭ daca așa e obiceiul țěreĭ de când sunt marĭ și tarĭ al de Măria sa, ḑise Șiotrea; rabdă vere Stanciule și ia pitacurile, că m'oĭ lipsi eŭ de partea ce mi se cuvine, de și sunt sărac și în sapă de lemn.

Stanciŭ se mulțumi, luă pitacurile din mâna ne interesatuluĭ boer, eși din palat bucuros că a scăpat așa de eftin și plecă numaĭ de cât din Iașĭ însoțit de tovarășiul sĕŭ de călătorie.

A patra ḑi intră în Focșanĭ iarășĭ însoțit de cerșetor și tot însoțit de el merse la pârcălabul și sameșul și alcătuiră toate amănuntele prinderiĭ. Să vĕ maĭ spuiŭ că și acești inalțĭ demnitarĭ fură tot atât de neinteresațĭ, și că maĭ înjumătățĭ rĕscumpĕrarea vênḑĕriĭ, pârcălabul reducênd'o la 250 și sameșul la 125? cred că este de prisos daca ațĭ aflat o dată că așa era obiceiul țĕreĭ în fericita vreme a domnieĭ fanarioților.

Vom spune numaĭ că Stanciu vĕḑênd că nu poate să iasă din horă ușiure cum a intrat, se hotărî să joace și fără de voe, și se mulțumi cu ce se legară a 'ĭ da înalțiĭ divanliĭ, numaĭ să se vaḑă scăpat și maĭ ales rĕsbunat.

Vĕḑênd că nu trage foloasele nădăjduite, el lăsă pe Șiotrea să facă maĭ toate alcătuirele, el să alerge de colo până colo, el să se ducă ca să pândească pe hoț pân'o veni la cârciumă, el să se expue, el să se pue în evidență, el să tragă toate ponoasele, ca la cas de nereușire dênsul să se spele pe mâinĭ ca Pilat și să se facă ne vĕḑut, nicĭ usturoiŭ n'a mâncat, nicĭ gura nu 'ĭ miroase.

Nu era de loc prost Stanciu nostru.

XI

PISICA IN CURSA ȘIOARECILOR

Pârcălabul din Putna ca unul ce era prea mult doritor d'a pune mâna pe cei 250 taralii din prețul vênḑěrii luĭ Codreanu, se grăbi d'a scri vătafuluĭ de poterașĭ ca să se scoale în persoană cu 50 de voinicĭ tot unul și unul spre a se pune la disposiția vênḑětorilor; Dragomir căpitanul asemenĭ mirosind și el a os de ros se grăbi d'a lăsa tabietul și încălecă pe nepusă masă ca să alerge acolo unde 'l ducea nădejdea de câștig și ciaușiul sĕŭ pe care mirosul de banĭ îl ținea într'un mare ne astâmpăr îșĭ pregăti numaĭ de cât leivintĭ.

Cum vĕ spuseiŭ în capitolul precedent Stanciu pe jumĕtate căit de cea ce făcuse, din causă că câștigul nu era atât cât spera, deja începuse a se maĭ gândĭ și la consecințe, spre pildă la rĕsbunarea haiduculuĭ saŭ a oamenilor luĭ, la cas da nereușită, și se cercă a se da afund și a lăsa numaĭ pe cerșetor ca să pue lucruri la cale, dar vătaful nu 'l slăbi de loc și nu 'l lăsa să se cârmească, căcĭ el era vênḑĕtorul, luĭ era să se plătească plata sângeluĭ după săvârșirea faptuluĭ și de la el nădăjduia să ciupească ceva.

Așa dar ca să nu-ĭ scape vĕnḑĕtorul din mână, îl băgă în mijlocul ómenilor sĕĭ și lăsă numaĭ pe schilod ca să 'ĭ călăuḑéscă, ca unul ce după spusa luĭ cunoscea

locurile ca podul palmeĭ sale. Orbețu se achită în consciință de sarcina ce' șĭ luase ; iĭ duse pe potecĭ ascunse și de nimenĭ nesciute de la Focșanĭ drept în pădurea de la spatele cârciumeĭ Șianteĭ, iĭ învĕță cum să înconjoare cărciuma din toate părțile fără să fie băgațĭ de seamă, conducêndu-'ĭ pe potecĭ lăturașe, se duse la cârciumă singur singurel ca sa vadă dacă era saŭ nu era acolo tâlharul, și după ce se uită bine, începu să le facă semn cu mâna ca să vie.

Poterașiĭ vĕdênd semnul ce le făcea schilodul începură să se apropie, dar încetinel și fără de sgomot, căcĭ haiducul era isteț și foarte primejdios la mânie. De o cam dată merseră maĭ sprintenĭ, dar îndată ce dăriră silueta cârciumeĭ ridicându-se ca o pată neagră în mijloculîn tunecoaseĭ pădurĭ, domoliră mult pașiĭ, și din când în când începură a roti ochiĭ în jurul lor cu băgare de seamă, și maĭ făcură câțĭ-va pașĭ și iar se opriră ca să maĭ asculte.

Când fu la o distanță d'o bătae de pușcă, cârciuma care pân'aci fusese adâncită în cel maĭ deplin întuneric fu luminată fără veste de o slabă licăreală care se întrevedea printre obloanele sale lăsate dar rĕŭ îmbinate, și numaĭ decât după aceia eși din curticica din dos schiopârlanul care asccultase pe la fereastră și șiontâc, șiontâc se apropiă de căpitanul.

— Eĭ ce aĭ vĕdut? șopti acesta.

— Bine pace.

— Inăuntru e?

— Da, dormitează în poala cârciumăreseĭ care 'ĭ caută în cap.

— Dar pistoalele unde sunt?

— Pe masă.

— Departe de pat?

— Nu tocmaĭ așa departe; în două săriturĭ poate ajunge la ele.

— Trebue să mergem cu multă băgare de seamă, dise vătaful adresându-se către ciaușul sĕŭ, că să 'l prindem teslim ca pe șoarece în cursă.

— Să mĕ duc acum căpitane să vestesc pe părcălab după cum ne-a fost vorba? întrebă Stanciu care nu se simțea de loc în apele sale de când se vedea aproape de înplinirea mișelescelor sale urdirĭ.

— Ba nu fărtate, rĕspunse căpitanul, locul tĕŭ e aicĭ ca să ne daĭ de gât pe tâlhar.

— Unchiașul îl cunoasce destul de bine că el l'a schilodit, găngăni vêndĕtorul.

— Lasă că tu 'l cunoscĭ maĭ bine de cât el daca o dată tu ni-l daĭ pe mână; la dracu ar trebui să ardĭ de nerăbdare d'a'l vedea în mânele noastre, căcĭ după cum am audit 'ți a șters ibovnica.

— Da... Da... doresc din tot sufletul, gângăni tremurând cum se cade poltronul, care se arătase atâta de viteaz când primejdia era încă departe și o muiase până'ntratâta de îndată ce se vĕdu faciă în faciă cu ea, dar... dar... par-că ne a fost vorba să vestim și pe pârcălabul ca să fie și Măria Sa faciă când vețĭ pune mâna pe el.

— Poate să'l vestească și alt-cine-va; uite spre pildă ăst unchiaș.

— Pênă să ajungă el, observă ciaușul, trece baba cu colacĭ.

— Nu prea cred; mie mi se pare că unchișiul schiop, schiop dar e țeapăn și vânjios, și apoĭ pârcălabul nu că doară vrea să vie să ia parte la luptă, ci să sosească la spartu târguluĭ când va fi lucru dat gata, ca să se învrednicească și el d'a apuca de vr'un colțișor de conteșiŭ de mare paharnic după care suspină de atâția marĭ de anĭ. Aide unchișiŭ nicĭ picioarele tale nicĭ drumu tĕŭ, pieĭ.

Unchiașul nu se lăsă să fie multă vreme rugat și

șiontâc, șiontâc se întoarse pe unde venise și dispăru în negura pădureĭ. De în îndată însă ce peri din vederea poterașilor și eși din zona bătăĭ pușcilor, de o dată nene schiopătanul prinse picioare sdravene, lepădă barba cea albă și smoleala cea pocită după obraz și unde 'mĭ apăru nene în chipul luĭ Codreanu cum îl croise D-ḑeŭ, care o luă la sănătoasă printre copacĭ și merse merse până ce se pomeni în inima pădureĭ Gorunilor. Ajungând acolo băgă douĕ degete în gură și scoase din ele o fluerătură haiducească de se cutremură pământul și auĭ pădurea un sfert de cescuț.

Cum se audi astă fluerătură strajnică, de o dată eși ca din pământ nisce matahale negre multe ca părul din cap, care eșeaŭ la iveală sărind din copacĭ saŭ coborând coastele dealurilor, parcă nu maĭ aveaŭ gând să se maĭ sfârșească. Dacă s'ar fi pus cineva să 'ĭ numere 'zĕŭ ar fi ajuns la o sută și maĭ și.

Acele matahale îndată-ce eșiră la iveală, se apropiară de unchiașul prefăcut și îĭ ḑise:

— Ne-am închinat căpitane cu porunca care ne aĭ dat.

— Bine tată Hârgot, bravo Țandără, îțĭ mulțumesc bade Țarangoĭ; Coșmeliță și tu Codăŭ v'ațĭ purtat ca nisce voinicĭ! toțĭ sunteţĭ în păr, nu lipsițĭ nicĭ unul; bravo, așa vĕ voĭ, și căpitanul căpitanilor începu să se rotească prin cetele de vitejĭ pe care pentru întêia dată le vedea adunate toate la un loc.

— Dar de ce ne aĭ chemat tătucă? întrebă Hârgot cu glasul sĕŭ cel blajin.

— Ce s'a întâmplat de ne aĭ adunat pe toțĭ aci? întrebă Țărăngoĭ.

— Ce aŭ dat tătarĭ în țară de ne aĭ adus val vârtej în treĭ ḑile din inima Dorohoiuluĭ? detună Țandură.

— Fraților, rĕspunse așeḑat Codreanu, scițĭ că nu snnt din aceia care năzuesc la ajutorul altora când e